

DE AFREKENING: BESLIST GEEN GESCHIEDSCHRIJVING

Maarten van Buuren doet op de omslag van zijn boek *De afrekening – Ontmaskering van het gewapend* het nieuws over de moord op ir. Felix Guljé in Leiden door een verzetsvrouw af als een “gevalletje”. Ondertussen besteedt hij zelf een heel boek aan de mishandeling van een NSB’er, de dood ten gevolge hebbende. Hij wil daarmee bewijzen dat er gesjoemeld is met de naoorlogse geschiedschrijving en noemt als voorbeelden *Het Grote Gebod* en het standaardwerk van Loe de Jong.

De auteur is hoogleraar Franse Taal- en Letterkunde en heeft al meerdere boeken over geschiedenis geschreven. Dan verwacht ik een wetenschappelijk verantwoord boek. Helaas is niets minder waar. *De afrekening* lijkt meer een persoonlijke kruistocht tegen het gewapend verzet in een deel van Zuid-Holland. Aan het boek ontbreekt een index, wat het heel lastig maakt om iets terug te vinden. Wel bevat het een verantwoording van de bronnen van 65 pagina’s. Deze had veel korter kunnen zijn als er gebruik gemaakt was van voetnoten. Nu worden complete zinnen herhaald. De lezer mist zo een beter overzicht.

Het boek beschrijft de mishandeling op 8 mei 1945 van een NSB’er in Maassluis door verzetsmensen. Vlak na deze mishandeling is het slachtoffer overleden. Op 9 mei 1945 werd door een marechaussee een proces-verbaal opgemaakt. Vreemd genoeg ontbreken de verklaringen van de vier mannen die mishandeld hebben en staat ook nergens waarom hun getuigenissen ontbreken.

Maar van hoor en wederhoor is in het boek geen sprake. De hoofdverdachte is in 1947 berecht, maar deze rechtszaak stelde volgens de schrijver niets voor. Een geschiedkundig boek moet feiten brengen waaruit de lezer zelf zijn conclusies trekt. Dit boek geeft mij het gevoel gestuurd te worden, ook al door de gebruikte taalvormen. Zo noemt hij de laatste gang van de mishandelde NSB’er “staties op de via dolorosa van een haveloze Maassluisse Christus”.

Hij gebruikt niet relevante gebeurtenissen in zijn eigen familie om aan te tonen dat “de christelijke deugden van onzelfzuchtigheid en naastenliefde in dit gezin niet bestand waren tegen de honger”. Wat bezielt de schrijver? Hij wekt de indruk de “gewone” NSB’er te willen rehabiliteren en hun daden te bagateliseren, hij heeft het over “goed bedoelende NSB’ers” en “kleine kruimeldieven”. Als tijdens een lezing door de auteur een mevrouw vertelt dat zijzelf de later mishandelde NSB’er in uni-

form heeft zien rondlopen en dat hij niet het lieverdje was zoals de auteur hem afschildert, zegt de auteur tot driemaal toe dat dit niet waar is. Hoe kan iemand van na de oorlog beweren dat een ooggetuige iets zegt dat niet klopt?

Hij verwijst in zijn bronnen regelmatig naar het boek *Naaldwijk 1940-1945*, maar geeft daaruit aangehaalde feiten op verminkte wijze weer. Ik heb via Marktplaats *Naaldwijk 1940-1945* aangeschaft om zelf te lezen welke feiten de auteur toeschrijft aan de verzetsleider, door hem maffiabaas genoemd, maar nu in het juiste perspectief. Wat een geweldig boek is dat! Dát moet u kopen, als u het tenminste nog vinden kunt.

“In januari (1945) maakt de Westlandse leiding zich druk over een herindeling van de officiële districten. Men wenst niet langer onder Zuid-Holland-Noord te vallen, maar kiest voor Zuid-Holland-Zuid, waar men minder bureaucratisch zou zijn en er dus meer mogelijkheden voor de bestaande KP-leiders zou zijn.” Dat is iets heel anders dan Van Buuren er van maakt op bladzijde 68: “Doelman werd uiteindelijk benoemd tot districtcommandant van het door hemzelf vastgestelde district Zuid-Holland-Zuid”.

In *De afrekening* is Piet Doelman “gewestelijk commandant van district Vlaardingen Westland”, hierboven “districtscommandant van Zuid-Holland-Zuid” en volgens de auteur stond Doelman “vanaf begin 1944 alleen aan het hoofd van het gewapend verzet in Zuidwest-Nederland”. In diverse plaatselijke bronnen lees je steeds dat Piet Doelman “gewestelijk commandant van Vlaardingen-Westland” was. Hij achtte zich niet geschikt voor een groter gebied richting Den Haag toen hem dat gevraagd werd.

Als deze gegevens al niet kloppen, valt te twijfelen aan alles wat er in het boek beweerd wordt: begonnen de geallieerden pas na Normandië met het droppen van wapens in Nederland (en het Englandspiel dan?)? En dat is maar één voorbeeld. Ik krijg de neiging alles na te willen gaan en niets meer zomaar te geloven. Een opmerking van de schrijver over een vlak na de oorlog verschenen boekje waarin de schrijver niet vermeldt dat Maassluis gebombardeerd werd door de Royal Air Force? Wat heeft dat er mee te maken?

Wil de auteur afrekenen met de daders van een overval op de boerderij van zijn oom? Daar wordt uitgebreid bij stilgestaan. Van Buuren verbaast zich er over dat het verzet hier een nauwkeurig verslag van heeft gemaakt, waaruit hij gretig citeert. Hij vindt het vreemd dat er geen namen genoemd werden, dat niet werd vermeld waar het gestolen voedsel naartoe ging. Alsof die informatie in die tijd geen mensenlevens in gevaar zou kunnen brengen. Hij vindt dat zijn vader, in het verzet, lef heeft als hij een foto van zichzelf maakt in de kelder van de Nutsspaarbank, terwijl hij een stengun schoonmaakt en bazooka’s en stenguns te zien zijn. Ik heb dan meer het gevoel van onverantwoord gedrag. Zo’n foto in Duitse handen was je doodvonnis. Deze foto is trouwens niet in het boek afgedrukt.

Ik denk dat veel nabestaanden van de in het boek genoemde verzetsmensen ontzettend gekrenkt zijn door de manier waarop Maarten van Buuren hun familieleden onterecht als een stelletje maffiosi neerzet. Hij zet zich af tegen het gedenkboek *Het Grote Gebod*, maar zoekt daar een stuk geschiedschrijving in wat niet binnen de criteria van de redactie viel. Anders dan Van Bu-

ren onderkent is het een eerbetoon aan hen die voor onze vrijheid stredden en vielen en plaatst het hen in het kader van het in LO en LKP georganiseerde verzet.

De afrekening is volgens mij een boek dat alleen verliezers kent. Het wordt in de pers een studie genoemd, maar daar heb ik dan toch een ander beeld bij. Wilt u echt iets weten over het verzet in het Westland, dan moet u op zoek naar het in 1995 verschenen boek *Naaldwijk 1940-1945* van Bentvelzen en anderen, waarin een geweldig hoofdstuk over het georganiseerde verzet en een uitstekend persoonsregister en uitgebreide noten zijn opgenomen.

Wilt u iets weten over de feiten waarop *De afrekening* gebaseerd is, dan volstaat zoeken op internet. Aanleiding vormt een ge-

In bovenstaande recensie kraakt Dirk Docter enkele harde noten over het boek *De afrekening* van Maarten van Buuren. Het boek heeft de nodige wrevel doen ontstaan. Direct al in Vlaardingen, waar men met verbazing kennis heeft genomen van deze publicatie. De familie Doelman is 'gekrenkt' door de harde en ongefundeerde typering en veroordeling van Doelman als 'maf-fibaas'. In *Trouw* van 30 november verscheen een interview van George Marlet met Hans Blom en Marjan Schwegman, respectievelijk oud-directeur en huidig directeur van het NIOD. Het interview is te lezen op de website van het NIOD, www.niod.nl. Ook Chris van der Heijden en Jack Kooistra zijn om hun mening gevraagd, zodat alle opinion leaders van dit onderwerp netjes aan het woord komen.

Blom en Schwegman constateren zuinigjes dat vandaag de dag het gedrag van mensen in de oorlog nog steeds onder grote lagen van de bevolking wordt gezien in de termen van goed en fout. Blom zelf is er een voorstander van wanneer een onderzoeker zich beperkt tot een goede reconstructie, een analyse van het verleden, zonder toevoeging van persoonlijke morele oordelen. Schwegman vraagt zich af waarom de tekortkomingen van verzetsmensen zo breed worden uitgemeten. "Opdat de hel-

beurtenis, die nooit had mogen plaatsvinden, daar is iedereen het over eens. Maar die naoorlogse gebeurtenis misbruiken om eens flink te kunnen schoppen tegen het gewapende verzet in oorlogstijd en dan dingen opschrijven die niet waar zijn, dat is beslist geen geschiedschrijving. Waarheid en leugens gemixt, dan krijg je alleen een spannend verhaal of fictie. Het respect wat ik voel voor het verzet in Nederland staat na het lezen van dit boek nog recht overeind, mijn respect voor wetenschappers heeft een deuk opgelopen.

In mijn ogen heeft de auteur met dit boek zichzelf gediskwalificeerd als 'historicus' en zet dit boek mensen die weinig van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog afweten volledig op het verkeerde been.

Dirk Docter

den minder aanstootgevend 'goed' zijn?" Verzetsmensen hadden uiteraard hun tekortkomingen, dat is niets nieuws. Uit publicaties als die van Van Buuren zou een 'karakaturaal beeld' kunnen ontstaan.

Van der Heijden en Kooistra zijn de bekendste representanten van geschiedschrijvers die het verzet willen 'ontbolsteren' (een term van Kooistra). Aan die kant heeft Van Buuren zich nu geschaard. Hoewel Van der Heijden zich tien jaar geleden keerde tegen de moralistisch getoonzette geschiedschrijving van Loe de Jong hanteert hij zelf voortdurend een moralistische toonzetting. Ook het werk van Kooistra is doordrenkt van moralisme en van een teleurstelling in de mensen.

Terecht constateert Marlet dat de oorlog nog steeds een moreel ijkpunt is. Kennelijk is dat iets wat tegemoetkomt aan een grote behoefte. Er zullen zich dus nog wel vaker van dit soort incidentjes gaan voordoen.

AS

George Marlet, *De oorlog is nog steeds het morele ijkpunt* in *Trouw* van 30 november 2011.